Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 10 (92) | Vilnius 1939 m. sausio 24 d. (antradienis) | Antri metai

REIKĖTŲ SKAITYTIS SU DAUGUMA

Šiomis dienomis viename Vilniaus lietuvių susirinkime, svarstant naujos mokslo draugijos steigimo reikalą, buvo iškilęs klausimas, kokiu būdu galėtų Vilniaus krašto lietuvių visuomenėje išsilaikyti vienybė. Tuo klausimu išsitarė beveik visų krypčių ir srovių žmonės. Ir vieni ir kiti konstatavo, kad Vilniaus krašto lietuvių, o ypač šviesuomenės tarpe esama įvairių srovių, jos savo ideologija ir pasaulėžiūra viena nuo kitos skiriasi, tačiau bendras tautos reikalas joms visoms lygiai rūpi, ir tuo atžvilgiu skirtumo tarp jų nesama. Tai patvirtino ir tų srovių atstovai, kurie pažymėjo, kad, kai esąs bendras tautos reikalas, jų žmonės eina iš vieno ir bendradarbiauja su visais, be pažiūrų skirtumo, šio krašto lietuviais.

Iš visų tų kalbų susidarė išvada, kad *mūsų lietuviškoje visuomenėje ir jos srovių tarpe svarbiais, pagrindiniais tautos reikalais vienybė yra.* Tokiais atvejais vienodai galvoja ir sutaria, galima sakyti, visų grupių žmonės. Vienybė sumažėja, o kai kada ir visai išnyksta tik mažesnės reikšmės reikaluose, o ypač tuomet, kai mūsų atskiroms srovėms tenka eiti į žmones, į gyvenimą ir ieškoti sau pritarimo, paramos ir šalininkų. Tuomet, varant konkurenciją, būna ir nukrypimų, kurie kartais pakenkia ir visų bendriems reikalams.

Tai pastebėjo ir vienas provincijos lietuvių atstovas. Po susirinkimo jis kai kuriems pasakė maždaug šitaip. Kaip matyti, čia, Vilniuje, jūsų tarpe yra ideali vienybė, bet ar jūs laikotės vienybės, kalbėdami į mus, provincijos žmones, ar jūs skaitotės su mumis, *kaip su dauguma*, su tos daugumos nuomone, nusistatymu, įsitikinimais, papročiais ir ar jūs stengiatės neužgauti, neįžeisti mūsų jums gerai žinomų jausmų? Ir, nelaukdamas atsakymo, provincijos lietuvių atstovas savo priekaištą pamatavo praėjusių Kalėdų švenčių proga vienos mūsų srovės laikraščio gana savotišku paneigimu to, kas beveik visiems lietuviškos provincijos gyventojams yra brangu ir šventa, o ypač metinių religinių švenčių metu.

Ir, deja, to užginčyti nebuvo galima. Provincijos lietuvių atstovas buvo pasakęs liūdną, karčią tiesą. Ypačiai metėsi į galvą jo pabrėžiamas žodis „dauguma". Ir gaila buvo, kad tie žodžiai nebuvo pasakyti viešai, kai atskirų srovių šulai vienybės reikalu nė nesiginčijo.

Iš tikrųjų, svarbesniais, rimtesniais atvejais mūsų krašto lietuvių visuomenėje vienybė yra. Kai yra svarbesnis tautos reikalas, susikalba ir srovių vadai, ir jų eiliniai šalininkai. Pasitaiko nesutarimų tuomet, kai mūsų skirtingos srovės eina į platesnes žmonių mases. Tuomet su priemonėmis iš tikrųjų nesiskaitoma. Bet argi to negalima būtų išvengti?

Atrodo, kad mūsų srovių vadai visuomet turėtų neužmiršti tos provincijos lietuvių atstovo pabrėžtos tiesos, kad *mūsų krašto kaime gyvenę lietuviai sudaro daugumą, ir su ta dauguma, iš tikrųjų, reikėtų skaitytis.* O kokia ta dauguma — visiems yra žinoma. *Ta dauguma— tai tikri lietuviai, giliai tautiškai ir religiškai nusiteikę žmonės.* Tai nei dešinieji, nei kairieji, tai tik pilkieji mūsų didvyriai, kurie amžiais išsaugojo ir visuomet saugos mūsų svarbiausią tautos pagrindą — gražiąją mūsų lietuviškąją kalbą. Kurie su šia tiesa nenori skaitytis ir, daugiau savo srovės reikalų žiūrėdami, į tą daugumą ima kalbėti, kaip jų srovei daugiau patinka, ir dar stengiasi paneigti, kas iki šiol tos daugumos buvo kilnaus ir vertingo saugoma ir ugdoma,—tie labai negerai daro, kad tuo būdu duoda pagrindo kilti mūsų tarpe nesutarimams ir tuo pačiu silpninti mūsų tautinę vienybę.

S. U.

Iš Seimo darbuotės

Sausio 20 d. Seimo biudžetinė komisija svarstė Užsienių Reikalų Ministerijos sąmatą.

Paprastai prieš sąmatos svarstymą komisijoje darydavęs pranešimą apie užsienio politiką pats min. Bekas. Šį kartą to papročio nesilaikyta.

Sąmatos referentas pranešėjas gana smulkiai išnagrinėjo nuveiktus ministerijos darbus pereitais metais ir nurodė, kas manoma kitais metais padaryti. Pranešėjas pastebėjo, kad vienu svarbiausiu uždaviniu būsiąs žydų klausimo išsprendimas tarptautinėje plotmėje; esą, reikia pabaigti su reiškiniu, kad valstybė, iš kurios turėtų žydai emigruoti, turinti juos priimti. Buvo suminėtas ir kolonijų klausimai; kolonijų reikalu daroma visa, kad ir kiti įsitikintų, jog Lenkijai jos yra labai reikalingas. Liesdamas Lenkijos santykius su Lietuva, jis išsitarė: „Užmegsti santykius su Lietuva, mus vertė ne vien politikos išskaičiavimai, bet ir lenkų širdies reikalai. Esąs tai pomirtinis Didž. Maršalo nugalėjimas.

Po pranešėjo kalbėjo keli atstovai. Jų kalbose nebuvo nieko įdomaus paliesta. Į pabaigą kalbėjo viceminist. Šembekas. Jis palietė kai kuriuos klausimus, kurie neaiškūs buvo kalbėjusiems atstovams.

Sąmata buvo priimta be pataisų. Min. Bekas padarysiąs pranešimą kiek vėliau.

Lenkijos - Prancūzijos santykiai

Ministro Beko atsilankymas Berchtesgadene ir konferencija su Hitleriu visoje Europoje buvo plačiai komentuojama. Dalis prancūzų spaudos kaltino Prancūzijos užsienių reikalų ministrą Bone, kodėl jis nepasimatė su ministru Beku ir plačiau neaptarė abiejų valstybių santykių. Panašiai rašė ir kai kurie lenkų laikraščiai, pareikšdami, kad, jeigu prancūzai nepasinaudojo proga viešint Prancūzijoje min. Bekui, tai tegul nesistebi jo kelione į Berchtesgadeną.

Dabar šis klausimas iškilo Prancūzijos parlamente. Į tai atsakė užsienių reikalų ministras Bone, pareikšdamas, kad ministras Bekas iš anksto pranešė Prancūzijos vyriausybei apie savo kelionę į Berchtesgadeną. Kartu min. Bekas pranešė, kad abiejų valstybių savo metu pasirašyta draugingumo sutartis yra vienas iš Lenkijos užsienio politikos pagrindų.

Tautų Sąjungos Taryba posėdžiauja

Ji kartoja tik senus nutarimus

Tautų Sąjungos Taryba Ženevoje dar posėdžiauja. Jos darbų dienotvarkėje yra įtraukti vyriausybininkų Ispanijos ir Kinijos skundai ir prašymai joms padėti. Kai kas ta proga ir piktai pašiepia: politinių bankrotų subankrutijusi įstaiga nesušelps.

Kinijos reikalu Taryba priėmė tą pačią rezoliuciją, kurią buvo priėmusi 1937 m., būtent: kiekvienas paskiras Tautų Sąjungos narys galįs individualiai padėti Kinijai. Dėl Ispanijos vyriausybininkų skundo Taryba pasitenkino taip pat senojo nutarimo pakartojimu: Taryba smerkianti neapginkluotų miestų bombardavimą.

Trijų komitetas, kuriam pavesta tvarkyti Dancigo reikalus, išklausė Tautų Sąjungos komisaro Dancigui pranešimo. Iš pranešimo paaiškėjo, kad Dancigo senatas yra išleidęs nemaža įstatymų, kurie nesutinka su laisvojo miesto konstitucija. Komitetas neišdrįso pareikalauti, kad tie įstatymai būtų atšaukti. Jis tik nutarė tą klausimą svarstyti per kitą Tarybos susirinkimą ir prašė komisarą iki tol pasilikti Dancige ir neatsistatydinti.

Generalinis Tautų Sąjungos sekretorius pranešė Tarybai, kad jis esąs priverstas sumažinti išlaidas bent 2 milijonais šveicarų frankų. Mat, atkritus keliems stambiems nariams, žymiai sumažėjo ir Tautų Sąjungos pajamos.

Praplėsti Lietuvių Tautininkų S-gos centrai

„Lietuvos Aidas" rašo, kad sausio 19 dieną Kaune įvykęs Lietuvių Tautininkų S-gos vyiausios valdybos narių ir Kauno miesto ir priemiesčių L. T. S. visų apylinkių ir valdybų narių susirinkimas. Jame L. T. S. generalinis sekretorius dir. M. Kviklys padaręs pranešimą apie sumanytą L. T. S. centrų pertvarkymą. Jis pabrėžęs, kad tarp L. T. S. centro ir provincijos turi būti glaudesni ryšiai, kad atėjęs laikas ryškiau siekti savo tikslų, norima, kad lietuvis pirmiausia įsistiprintų pačioje Lietuvoje, būtent, kad jis labiau įsigalėtų versluose, prekyboje ir pramonėje. Tad atėjęs laikas dar labiau paryškinti L. T. S. programą, darbų vykdymą ir paieškoti būdų bei priemonių numatytus tikslus greičiau įvykdyti.

Tai pažymėjęs, dir. M. Kviklys pranešė, kad numatytiems tikslams įvykdyti dabar pertvarkomos tautininkams giminingos organizacijos ir jos jungiamos į vieną tautiškųjų organizacijų sąjungą. Vykdant paskutinio L. T. S. atstovų susirinkimo nutarimą į L. T. S. vyriausiąją valdybą sprendžiamuoju balsu dabar įeis Lietuvių Tautiškojo Jaunimo „Jaunosios Lietuvos" vadas, Jaunųjų Ūkininkų Ratelių vadas, Lietuvių Mokytojų Sąjungos pirmininkas ir Šaulių Sąjungos vadas. Tokia šių organizacijų centralizacija jau vykdoma visoje Lietuvoje. Provincijoje į L. T. S. apskričių ir apylinkių centrus taip pat su sprendžiamuoju balsu jeis čia minimų kitų organizacijų apskričių, valsčių ir apylinkių vadai ir pirmininkai. Tuo būdu Lietuvių Tautininkų Sąjunga virsianti didžiule organizacija, kuri turėsianti apie 150.000 narių.

Kur pasidėti žydams!

Iš Vokietijos ir Austrijos nemaža žydų buvo priversta pabėgti ir į Prancūziją. Prancūzijoje jie tačiau pasilikti negali. Ar jie patys nebenori, ar jais prancūzai bodisi, — sunku pasakyti.

Žydai emigrantai iš Prancūzijos nori išsikelti į Ameriką, į Prancūzijos Gvijaną. Vasario 10 d. į Gvijaną rengiasi išvykti pirmieji emigrantai: inžinieriai, agronomai, technikai, chemikai. Ta emigracija bus varoma šitaip: kas mėnuo į Gvijaną išvyks nedidelė žydų emigrantų grupė. Pirmieji emigrantai imsis krašta sausinti, kad pagerėtų klimatas, oras. Mat, Gvijanos žemė gera ir derlinga, tik klimatas nesveikas. Jei pirmiems emigrantams pasiseks pagerinti gyvenimo sąlygas, emigrantų skaičius bus žymiai padidintas.

Nauja Klaipėdos krašto direktorija

Klaipėdos krašto gubernatorius pavedė sudaryti naują krašto direktoriją lietuvių kilmės žmogui, bet jau išgarsėjusiam vietos vokietininkų veikėjui Bertulaičiui. Bertulaitis naują direktoriją sudarė. Jos nariai: Žygaudas, Monienas ir Betcheris — visi vokietininkai.

Musolinis padėkojo už lietuvišką koncertą

Sausio 10 d. Kauno radijofonas buvo surengęs Italijai lietuviškos muzikos ir lietuviškų dainų koncertą, kurį transliavo 8 Italijos radijo stotys. Koncertas Italijoje rado plataus ir palankaus atgarsio. Italų spauda apie jį plačiai rašo, ta proga pabrėždama tok o kultūrinio bendradarbiavimo svarbų Lietuvos Italijos santykiuose.

Italijos pasiuntinys Lietuvai min. Giura, Musolinio pavedamas, už to koncerto surengimą Lietuvos vyriausybei padėkojo.

Sausio 22 d. panašų dainų ir muzikos koncertą surengė Italija. Lietuvos radijo stotys jį transliavo 21 val. Koncerto programoje buvo visa eilė gražių itališkų dainų ir itališkos muzikos dalykų.

Vėl išsiuntė 500 čekų

Savo metu „Aido" skaitytojus informavome, kad Užolžės Silezijoje, kuri buvo 1938 metais spalių 2—10 dienomis prijungta prie Lenkijos, keliose vietose buvo sukelta neramumų. Oficialiai buvo pranešta, kad neramumus sukėlę likę Užolžėje čekai. Todėl jau tada valdžia išsiuntė į Čeko-Slovakiją daugiau kaip 100 čekų.

Dabar vėl gaunama panašių žinių. Oficialiai pranešama, kad šio mėn. ir 20 dienomis Češino apskrityje čekų organizacijos „Sleski Odboj" nariai suruošė užpuolimus, kurių metu buvo sužeisti du pasienio policininkai ir girininko vietoje mesta bomba į girininko namus, kuriuose buvo kareiviai. Bombos sprogimo metu sužeistas vienas kareivis.

Ryšium su tuo iš Češino ir Fryštato buvo išsiųsta į Čeko-Slovakiją 500 čekų.

Kurie agentai yra pavojingesni

Praėjusią savaitę Prancūzijos parlamente kelis kartus įvyko griežtų susirėmimų.

Vienas kalbėtojų, buvęs aviacijos ministras Cot įrodinėjo, kad šiuo metu Prancūzijai gresia didelis pavojus iš Vokietijos, kad vokiečių propaganda esanti patraukusi daugelį prancūzų dešiniųjų, kurie esą žavisi „Prieškomunistiniu paktu", kuris esąs tik baidyklė, tik vokiečių imperialistinės politikos priedanga.

Dešinieji atstovai smarkiai užreagavo ir vos nepradėjo muštis. Ginčų metu komunistai dešiniųjų adresu ėmė šaukti: Hitlerio agentai", o dešinieji komunistus balsiai vadino „Stalino agentai".

Šie ginčai rodo, kad ir Prancūzijoje pradedama blaiviai žiūrėti į padėtį ir lygiomis vertinti kaip Maskvos, taip ir Berlyno agentus, kurie yra Prancūzijos priešai.

Čeko-Slovakija nenori tarnauti Vokietijai

Čeko-Slovakijos užsienių reikalų ministras Chvalkovskis, pagaliau, išsirengė Vokietijon. Berlyne jo nepasitiko min. Ribentropas, bet tik užsienių reikalų ministerijos valdininkai. Su min. Ribentropu teko kalbėti užsienių reikalų ministerijos patalpose ir tik po to jis buvo pristatytas kancleriui Hitleriui. Vokiečių spauda taip pat neaptarinėjo min. Chvalkovskio kelionės reikšmės ir tikslo, pasitenkino tik išskaičiavimu, kur, kada ir pas ką buvo apsilankęs.

Lenkų spauda ėmė ieškoti priežasčių, kodėl Čeko-Slovakijos ministras taip šaltai priimamas Berlyne. Pasirodo, kad min. Chvalkovskio kelionės išvakarėse čekų spaudoje buvo pareikšta mintis, jog čekai savo žemėje turi būti tikri ir laisvi šeimininkai, vadinas, nenori būti visiškoje Vokietijos priklausomybėje.

Per pasimatymą min. Ribentropo ir kanclerio Hitlerio su min. Chvalkovskiu pasireiškė didelių skirtumų pažiūrose. Min. Chvalkovskis po keliolikos valandų nieko nelaimėjęs grįžo Prahon.

Kauno žurnalistų balius

Nuo 1933 metų Lietuvos Žurnalistų Sąjunga kasmet Kaune rengia spaudos balius. Šiemet toks balius įvyko sausio 14 d. Šalia spaudos darbuotojų jame dalyvavo pakviesti Lietuvos vyriausybės atstovai ir kitų valstybių pasiunti niai konsulai ir pasiuntinybių nariai, būtent: Latvijos, Estijos, Lenkijos, Vokietijos, Čekoslovakijos, Anglijos, Sovietų Rusijos, Šveicarijos ir kt. Taip pat dalyvavo ir užsienio spaudos atstovai. Baliaus programoje buvo vaidinimas, loterija ir linksmoji dalis.

Kai Lydoje mano seserį teisė

Šį straipsnį skiriu p. T. Katelbachui

Pone Senatoriau!

Perskaitęs Tamstos įdomų straipsnį „Nowy styl" (Nau jas stilius), kuris dienraštyje „Gazeta Polska" pasirodė kaip tik tą dieną, kada Lydoje buvo svarstoma viena iš 10 buvusiųjų lietuviškų skaityklų ved jams sudarytų bylų, savo įspūdžius pasiryžau paskirti Tamstai, Pone Senatoriau, kaipo lietuvių—lenkų santykių žinovui.

R. Mackevičius.

I.

Šio mėn. 18 dieną anksti, anksti rytą skubėjau į stotį, bijodamas pavėluoti traukinin. Žmonių vidutiniškai. Žinia, nei turgai, nei šiaip kokia šventė. Nustvėręs vieną kitą laikraštį, bėgte nubėgau traukinin, kuris po kelių minučių nuslinko, prunkšdamas ir stenėdamas Lydos pusėn. Ne pirmą ir, tur būt, ne paskutinį kartą važiuoju į Lydą, į savo apskrities miestą, kuriame tą dieną buvo teisiama mano sesuo.

Atsimenu, kas buvo maždaug prieš metus. Vos sugrįžęs iš ligoninės po sunkios operacijos, dar iš namų neišeidamas, gavau žinią, kad sesuo suareštuota ir patalpinta Lydos kalėjime. Namie liko jos 3 mėnesių vaikas. Rengiuosi ir pradedu kalėdoti pinigų. Prieš tai betgi skubu pas XIII rajono prokurorą p. Volskį ir prašau:

— Pone prokurore. Prieš porą dienų buvo suimta mano sesuo ir patalpinta kalėjime. Namie paliko mažą vaiką, yra paprasta ūkinin kė-neturtinga. Ar negalima būtų sumažinti kaucijos? Sesuo juk niekur nepabėgs.

— Tai teismo nutarimas, — atsakė oficialiai ponas prokuroras.— Aš to pakeisti negaliu.

Vos paeidamas leidausi ieškoti gerų žmonių. Ir neapsirikau. Pas vieną skolinuosi šimtą, pas kitą — kitą ir taip po poros dienų surinkau 2 tūkstančius auksinų kaucijos. Dar pusiau ligonis nuvykau Lydon, uždėjau kauciją ir tuo būdu tik ką gimusiam vaikui ilgam ar trumpam sugrąžinau motiną. Po mėnesio gavau pranešimą, kad Agotos Mackevičiūtės-Utkevičienės bylą Vilniaus Apygardos Teismas Lydoje svarstys kovo 8 dieną.

Vėl vykstu į Lydą. Teismo salėje pilna žmonių, keli ekspertai, keli advokatai. Teismui perskaičius kaltinamąjį aktą, gynėjas pateikė visą eilę pavyzdžių, iš kurių buvo matyti, kad lietuvių kalbos „žinovas" p. Aleknavičius kvestijonuojamas vietas „vertė" į lenkų kalbą taip, kad nieko negalima su prasti. Teismas sutiko bylą atidėti ir įtartinas vietas išversti į lenkų kalbą pavedė prisiekusiam vertėjui. Taip buvo panašiai ir su visomis kitų kaltinamųjų bylomis.

II.

Po to praėjo pavasaris, vasara, ruduo. Pagaliau, lapkričio 29 dieną vėl byla, vėl važiuoju Lydon. Neatvyko Vilniaus vaivadijos ekspertas, ir byla atidėta. Šiemet švenčiant Naujuosius Metus, kartu su sesers pasveikinimu, gavau pranešimą, kad iš eilės trečią kartą byla bus svarstyta sausio 18 dieną.

Ir štai lietingą žiemos rytą sėdžiu dundančiame Lydos pusėn traukinyje. Nors jau šviesu, bet nežiūriu pro langą į žiemos vaiz dus. Nejdomūs. Esu paskendęs kitose mintyse, esu susirūpinęs sesers likimu.

1925—27 metais mokėsi Vilniaus mokytojų seminarijoje. Ją uždarius, sesuo puldinėjo visur, niekur nieko negaudama. Paskui pati išėjo kitų mokyti, dalintis nors tomis žinio mis, kurias įgijo pirmuose seminarijos kursuose. Pabuvusi keliose vietose Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos vaikų darželių vedėja, 1933 metais atvyko į Tusamonių kaimą, Verenavo valsčių. Kaimas lietuvių gyvenamas, tik jaunimas graibstosi gudiškai. Praėjo metai, kiti, treti, pagaliau, 1936 metų pabaigoje skaitykla buvo uždaryta. Verenavo policija, uždarydama skaityklą, paėmė **visas** joje buvusias knygas ir laikraščius.

Netekusi skaityklos, sesuo persikėlė gyventi prie vyro gretiman Stanišių kaiman, Benekainių vals. Vienintelis dabar buvo užsiėmimas — žemės ūkis. Kiek vėliau buvo uždaryta ir Stanišių skaitykla. Benekainių policija, peržiūrėjusi skaityklos knygas, dalį jų paėmė, kitas paliko vedėjo Jauros žinioje. Jaura, išvažiuodamas iš Stanišių, policijos nepaimtas knygas paliko pasaugoti Boleslovui Utkevičiui, kaipo dar veikusio Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos skyriaus pirmininkui. B Utkevičius, žinodamas, kad pas jį paliktas knygas policija jau peržiūrėjo, nesidomėjo jomis, laukdamas, kada jas paims Draugijos centras. Knygos buvo sukrautos vienoje vietoje ir jau gerokai apdulkėjusios. Žinia gi, kaimas.

Maždaug po pusmečio (1937 metais gegužės 21 dieną) pas Utkevičių buvo padaryta krata, kurios metu Lydos policijos valdininkas Stanislovas Aleknavičius paėmė dalį knygų, dar vėliau atvažiavęs paėmė visas pirmosios kratos metu paliktas lietuviškas knygas. Kai buvo pareikalauta pakvitavimo, p. Aleknavičius pareiškė:

— Vis tiek šių knygų jūs negausite ir džiaukitės, kad neimu lenkiškų.

Tais pačiais metais (1937) gruodžio mėn pabaigoje mano seseriai Agotai Mackevičiūtei Utkevičienei buvo įteiktas kaltinamasis aktas, o 1938 metais sausio 10 dieną ji buvo suimta.

III.

Važiuodamas stengiuosi visa tai tiksliai prisiminti, nes juk negalima tokiais atvejais vaduotis fantazijomis, negalima rašyti ar kalbėti, kas ant seilės atėjo, nes tai būtų ir nekrikščioniška ir nežmoniška. Stengiuosi netgi pamiršti, kad kaltinamųjų suole sėdės mano sesuo. Tai pagaliau nesvarbu. Daug svarbiau teisybė, kuri yra viena pasaulyje ir kurios plieninių dėsnių laužymas niekam nepraeis dovanai.

Pirsiminiau vieną savo metu garsią bylą. Joje tada vienas mūsų gyvenimo žinovas tvirtino, kad Vilniaus Lietuvių Blaivybės Draugija gauna kas mėnuo po 20.000 auksinų subsidijų. Klausydamas to parodymo, pagalvojau:

— Ir tam ekspertui ir man, anksčiau ar vėliau, teks atsistoti prieš Dievo Teismą. Ekspertas tures pakartoti savo priesaiką, kad Blaivybės Draugija gavusi jo su minėtą sumą, o aš, kaipo ilgametis tos Draugijos iždininkas, prisiekiu, kad Draugija niekuomet iš niekur nėra gavusi nė vieno auksino subsidijų. Vieną iš mūsų Visagalio Dievo ranka nuplaks.

Pats nežinau, kodėl skverbiasi į galvą panašios mintys, kodėl su tokiomis mintimis įsisunkia į kraują, veržiasi į sąžinę teisybė visoje savo didybėje, visame majestote.

IV

Mintis nutraukia Benekainių stotis. Įlipa vienas policininkas — Petras Černik, kuris važiuoja į sesers bylą, kaipo liudytojas. Verenavo stotyje antras — Petras Žyluk, irgi liudytojas. Lydoje prisidėjo trečias — Stanislovas Aleknavičius, o netrukus atvyko iš Vilniaus ketvirtas — p. Jonas Kviatkovskis, kaipo Vilniaus vaivadijos ekspertas.

Toji diena Lydoje buvo iš tikro niūri. Nuo pat ryto lijo, pilnos gatvės klanų klanelių, sunku ir išbristi. Būreliu skubame į teismo rūmus, kurie taip gerai pažįstami.

Salėje beveik pilna žmonių, dalis jų kalba lietuviškai. Laukia bylos, kaipo liudytojai. Kažkur Dubičių apylinkėje merga prigirdė tik ką gimusį vaiką. Už tą baisų prasikaltimą tą dieną turėjo būti svarstoma byla. Bet, neatvykus svarbiesiems liudytojams, byla atidedama, ir visi, padarę apie 40 kilometrų tokio sunkaus kelio, skirstosi namo. Kol parsistums — ir gaidžiai užgiedos.

Šaukiama kita byla — už galvos perskėlimą. Žinoma, vestuvėse. Kalvių kaime pernai rudenį buvo vestuvės. Kaip paprastai, susitjsė bernai iš Nočios ir Saltoniškių. Vienam perskėlė galvą. Teismas, išklausęs liudytojų, paskelbė sprendimą. — Metai kalėjimo. Ir vėl būrys kaimiečių skirstosi namo, turėdami prieš save taip pat apie 40 kilometrų kelio.

V

Dvylikta valanda. Kaltinamųjų suolan sodinama sesuo. Trijų teisėjų teismo sąstatas, prokuroras, sekretorius, šeši liudytojai, advokatas.

Salėje beveik tuščia, tik per apsirikimą sėdi pasilikusios dvi moterėlės ir pirmoje eilėje kažkokie trys tipai, visai tarp savęs nesikalbą. Vienas teisėjų skaito kaltinamąjį aktą, iš kurio sužinome, kad kaltinamoji nuo 1933 metų rudens iki 1937 metų gegužės 21 dienos laikiusi pati ir davinėjusi žmonėms skaityti šias lietuviškas knygas: „Ks. Vanagėlio raštai", „Iš įvairių pasaulių", „Dievui ir Tėvynei" (Vilniuje išleista 1922 metais), „Kas daryti" (Vilniuje išleista 1935 m.) „Jaunimo balsai", ir „Motina auklėtoja".

Podraug cituojami iš šių knygų atskiri Stanislovo Aleknavičiaus surinkti ir išversti sakiniai, kurie esą priešvalstybinio turinio.

Kaltinimo aktas papildytas trijų policininkų: Petro Žyluk, Petro Černik ir Stanislovo Aleknavičiaus parodymais, iš kurių tarp kitko matyti, kad Tusamonių kaimas esąs sulietuvintas 70 — 80%, kad kaltinamoji esą dalijusi žmonėms minėtas knygas, ruošusi paskaitas ir kalbėjusi apie galimą šio krašto atplėšimą nuo Lenkijos. Visa tai kvalifikuoja Baudžiamojo Statuto 93 ir 96 straipsniai.

Perskaičius aktą, kaltinamoji paaiškina, kaip iš tikro buvo. O buvo taip: darbavosi skaitykloje iki jos uždarymo, o po to persikėlusi gyventi pas vyrą ir nuo to laiko užsiimanti tik ūkiu.

VI

Prasidėjo liudytojų klausinėjimai. Už lango lijo lietus, kaskart darėsi tamsiau, pakabintas sienoje laikrodis monotoniškai stuksenojo valandas, o trys vienas paskui kitą policininkai vis kalbėjo. Nekaip jautėsi, kai tekdavo vesti dialogas su gynėju, į kurio konkrečius atsakymus nė vienas nieko neatsakė, pasitenkindami bendrais posakiais, kuriuose raudonu siūlu tęsėsi žodžiai: „Žinau iš savo informatorių".

— O tamstos informatoriai, — klausia gynėjas, — inteligentiški?

— Kaimiečiai. Šiaip taip skaito.

Toliau gynėjas paklausė policininką Aleknavičių:

— Kodėl tamsta nepasistengei tiesioginių liudytojų savo tvirtinimams paremti?

— Tokių liudytojų negavome (Takich świadków niepozyskaliśmy).

Kaltinamosios kaimynas Piotrovskis, ūkininkas, lenkas, pareiškė, kad nors gyvenąs čia pat, šalia Utkevičių, bet niekuomet negirdėjęs, kad kaltinamoji užsiimtų agitacija. Negirdėjęs apie tai nei iš jos, nei iš kaimo žmonių.

Pagaliau išėjo liudyti Vaivadijos ekspertas p. J. Kviatkovskis, kuris iš karto pareiškė, kad, jeigu prieš tai kalbėję liudytojai taip, o ne kitaip yra pasakę apie kaltinamąją, tai nėra ko abejoti. Paskui mėgino apibūdinti bendrą Vilniaus krašto lietuvių visuomenės nusistatymą. Daug ir ilgai kalbėjo, bet į gynėjo paklausimus atsakyti buvo daug sunkiau. Pakartotinai tik pabrėžė, kad Vilniaus krašto lietuviai kasmet gauną apie po 3 milijonus auksinų. Be to, dar ir manau kukliam asmeniui paskyrė savo kalbos dalį, padarydamas mane „Aido" redaktoriumi ir tarp kitko Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos nariu. Tuo tarpu, kaip tyčia nesu nei „Aido" redaktorius, niekuomet nebuvau ir minėtos Draugijos nariu; nemėginau ir įstoti.

Po liudytojų parodymų prabilo trumpai p. prokuroras, po jo pasakė ilgesnę kalbą gynėjas, advokatas p. Kovalskis, kuris, išanalizavęs visą bylą ir nuradęs joje jokių konkrečių prasižengimo įrodymų, prašė kaltinamąją išteisinti. Ginėjas savo kalboje tarp kitko priminė būdingą visų lietuviškų Lydoje bylų aplinkybę.

— Nei vienoje byloje, kurias aš čia gyniau, — kalbėjo advokatas Kovalskis, — nematėme nė vieno betarpiško liudytojo, kuris būtų atėjęs čia, prieš Aukštąjį Teismą ir pasakęs, kad ta ar kita skaityklos vedėja ar vedėjas mane agitavo, aš girdėjau. Nė vieno tokio

---

P. SVYRA 5)

BLAIVĖJĄ AKIRAČIAI

Laiško žodžiai kapojo Antanui ausis, o širdį spygliuota viela raizgė... Jam pasidarė kažkodėl graudu. Prabėgomis pažvelgė į savo gyvenimą kariuomenėje. Pastebėjo, kad bangos buvo jį nunešu sios toli nuo motinos, nuo Onos ir nuo visa, kas prieš kariuomenę jam buvo miela ir brangu. Bet ūpas tas pagavo jį neilgam... Tos pačios senos bangos nutvėrė ir nusinešė jį su savimi...

Tuo metu motina sėdėjo traukinyje, naujų smūgių nuslopinta. Šiniekienė, aplankiusi sūnų, dar labiau nusiminė. Pamatė, kad sūnaus likimas su iškeltomis į dangų kumštimis, tarytum, jai, motinai, graso...

Pavasariai padangių mėlynėmis, sprogstančių pumpurų kvapais nulėkė,—atlėkė pribrendusiomis javų varpomis vasaros. Ir tos nulėkė. Po to valakų rugienomis, grikienomis, nužydėjusiais apartais lubinais ir besidraikančiais po pasaulį bobų vasaros voratinkliais atūžė trečias ruduo. Trečias ruduo nuo to, kai Antanas, gailėdamas tėviškės, motinos ir Onos, išėjo kariuomenėn. Trečią rudenį, kai mergų darželiuose raudonavo, geltonavo, baltavo, margavo jurginai, ir kai soduose pražydo šalnakandžiai, grįžo Antanas iš kariuomenės. Aštuoniolikos mėnesių gyvenimas ne tik jį viso išmokė; tas gyvenimas išrėžė visame Antano gyvenime dideles savo žymes. Grįžo Antanas kitokis. Namie visa ėmė taisytis, kaip mieste. Jo ir elgesys buvo nekitokis. Antanas, grįžęs iš kariuomenės, nutolo ne tik nuo artimų draugų ir Onos. Aštuoniolikos mėnesių gyvenimas užgesino jame meilę ir motinai, tiek vargusiai ir kentėjusiai, išėjus jam kariuomenėn, ir visam tam, dėl ko išvažiuodamas gailėjo ir verkė. Gyvenimas mieste nutvėrė Antaną greitai ir lengvai į savo apgaulingą glėbį, kaip nedora merga, ir apsvaigino jį, neleidamas tuo būdu pažinti savo vylių.

O kai slysta, tai dažniausiai ir puola. Retas išlaiko pusiausvyrą. Taip ir Antanas Slydo, parpuolė, o jį kažkas tempė apsvaigusį gyvenimo ledu ir galop bejėgį, supurvintą paleido. Toks jis grįžo iš kariuomenės namo.

Garsiai apylinkė prabilo apie Šiniekienės sūnų Antaną, kuris prieš kariuomenę visoje parapijoje buvo pirmasis bernas!.. Dabar nuėjo šunims šėko vežti. Motina jį mokė, maldavo, prašė, barė — nieko nepadėjo. Sūnus pasileido, kaip atrištas nuo grandinės šuo. Neklausė motinos, neklausė apylinkės žmonių kalbų. Grįžęs iš kariuomenės netrukus pats pasileido klaikiais šunkeliais paskui svetimuosius, įvairaus plauko ir pašaukimo atėjūnus, giedodamas jų dievams, nors tuo metu apylinkės jaunimas, jo draugai, žengė tiesiais gyvenimo keliais, dainuodamas savas dainas. Antanas nėjo su jais kartu. Jis ėjo į atbėtus ir paklydusius gyvenimo keliais.

Su motina retai kalbėjo, o jei ta mėgindavo perspėti už netinkamą jo elgesį, atsakydavo:

— Kas čia mane gali mokyt!? Jūs—kaimiečiai! Mane kariuomenė ne tokį žmonės gyrė, kaip jūs. Dėlto esu ne eilinis.

Kalba taip ir baigdavosi.

Sūnus ir toliau švilpavo paskui gudiškos parapijos mergas. O žmonių kalbos apylinkėje diena-dienon, savaitė-savaitėn, mėnuo-mėnesin stiprėjo apie Šiniekienės sūnų, lakstantį paskui „šlėktaites". Žmonės viešai kalbėjo apie naują Antano mergą-gudę... Tai labiau siai, žinoma, kankino Šiniekienę. Kalbos apie sūnaus išsirinktą mergą, visaip parapijoje apkalbėtą, kuri turėjo būti jau paskutiniuoju peiliu, skaudžiausiai smeigiamu jos širdin, suvarstyton jau per aštuoniolika mėnesių sūnaus likimo peiliais,— dar labiau ją smaugė ir pirma laiko artino jai tamsų gyvenimą, kurį jau nešė kitas pavasaris.

Pavasaris nešė žmonėms naują gyvenimą. Vieniems gražų, kitiems baisų.

Šių metų pavasaris atnešė Šiniekienei baisų gyvenimą.

Vieną to pavasario vakarą sūnus netikėtai motinai pasakė:

— Veduos. Reikalinga jau tau marti.

Seniai jis kreipdavos į motiną. Dabar nuo to laiko vėl pirmas jis prabilo.

Motina nudžiugo.

— O gal Dievas Aukščiausias grąžino jį tiesian kelian, — pagalvojo motina, nušvitusiu veidu.

Jos lūpos prasivėrė ir pavakario šviesoje sušvito du priekiniai dantys. Juokėsi... Džiaugsmingas motinos šypsnis!. O Šiniekienė seniai juokėsi... Oi, seniai. Išdžiūvusios akių duobutės sublizgėjo. Ne ašaromis, kurias sūnaus likimas jau su krauju buvo išciulpęs, bet motinos žvilgsniu, pilnu vilties ir meilės... Tas žvilgsnis visą laika sekė sūnų-paklidūną ir lydėjo jį visur; tas žvilgsnis, be to, visuomet buvo nukreiptas į Švenčiausią Dievo Motiną Sopulingąją. Ji teikė tam žvilgsniui tos vilties kibirkščių. To žvilgsnio sūnaus likimas nejstengė užtemdyti...

Ir tik greit palaukus, motina gargaliuojančiai atsiliepė:

— Gerai, vaikel... Jau laikas. O kų imsi?..

Laukė atsakymo. Širdis stipriai ėmė tvaksėti...

— To draugo seserį...

Šiniekienė nutirpo. Lūpos su sičiaupė ploną liniją. Keistai ėmė virpėti. Sūnaus žodžiai išplėšė vėl jai džiaugsmą ir laimingą viltį, kurią, rodos, va, ant savo rankų laikė.

Juk apie tą jo draugo seserį žmonės visaip kalbėjo visoje apylinkėje. Juk ji, ta pati, išlakstė miestus ir dabar grįžo sodžiun, parsinešdama su savimi visas miesto blogybes. Pasakoja aplinkui, kad ji, būdama mieste, turėjo daug meilužių, kurie ją prigavę paliko. O dabar, supurvinta ir išmaudyta pačiose klampiosiose gyvenimo balose, grįžo namo. O Antanas, jos mylimas sūnus, veda tą mergą! Tai galutinai Šiniekienę, tarytum, kas prie žemės prikalė. Jos sūnus tą mergą veda! Ir dar nelietuvę, ir ne katalikę, o ištvirkusią gudę...

— O Ona?..—nežinia po kurio laiko paklausė virpėdama motina.

— Ona man netinka! Man reikia miestietės, kuri yra daugiau prasilavinus. Juk aš esu puskarininkis... — aiškino sūnus, nuleidęs galvą žemėn.

— Tau reikia tos raganos, nekatalikės, nelietuvės! — uždususi suriko motina. Neišlaikė. Pirmą kartą gyvenime Šiniekienė suriko taip ant savo sūnaus. — Kur tavo, sūnau, žodžiai? Pamiršai, kaip seniau skaitei laikraščiuose ir man dar kartojai, kad tiktai lietuviška šeimyna gera. Koki bus tavo vaikai, — kriokiančiu balsu tęsė motina. Nutilo. Padėjo ranką ant sukritusios krūtinės ir sunkiai alsavo.

— Aš noriu gyvent! O tik su Zuzana galiu gerai gyvent. Laikraščiai neišmokys manęs. Išmokė mane kur kitur, — sūnus kalbėjo savo.

— Apsaugok, Viešpatie, nuo tokių mokytojų!. Prarijo tavi, sūnau, ir užtemdė tau akis ir protą, jei sakai, kad su Zuzana gerai gyvensi. Nemokės ir tingės dirbti, nes jai rūpės miesto gyvenimas. Nevesk, Antanėl, jos nevesk...

(B. d.)

liudytojo p. Aleknavičiui nepavyko gauti.

VII.

Jau buvo kur po trečios, kai Teismas išėjo pasitarti. Pertraukos metu spėjau perskaityti tos dienos dienraštyje „Gazeta Polska" p. Katelbacho labai gražų straipsnį apie vis gerėjančius Lietuvos Lenkijos santykius. P. Katelbachas savo straipsnį apie naują Lietuvos pasiuntinį Varšuvoje d-rą Šaulį ir apie abiejų valstybių vis gerėjančius santykius šitaip užbaigė:

„Tik naujai sudarytose sąlygose galėjo tapti (pasiuntinys Šaulys) lenkų—lietuvių pasitarimų naujo stiliaus autoriumi, pranokėju gilių pasikeitimų, kurie turi įvykti abiejose pusėse tos sienos, kuri dar neseniai buvo apmirusi".

— Ačiū Dievui,—pagalvojau — viskas eina geryn. Skubiai pakartoju seseriai, paskutinius p. Katelbacho žodžius ramindamas, kad gal bus išteisinta. Nespėjau suvynioti laikraščio, kaip Teismas jau užėmė savo vietą. Nedidelis būrelis stovime tamsioje salėje. Teismo pirmininkas perskaitė sprendimą, kuriuo, reimantis Baudžiamojo Statuto minėtais straipsniais, A. Mackevičiūtė-Utkevičienė pripažinta kalta ir nuteista dvejiems metams kalėjimo, atimant jai penkeriems metams pilietines teises.

VIII.

Dabar jau sesers nemokėjau raminti, tik nervingai glamžiau kišenėje dienraščio „Gazeta Polska" egzempliorių.

Išėjome iš teismo rūmų visiškai sutemus. Dar labiau lijo, gatvėse tiesiog neišbrendamas purvas.

Iki traukiniui išeinant liko pusantros valandos. Pasinaudodamas nors trumpu laiku, taškydamas purvą, skubu į tolimą priemiestį nors pora minučių pakalbėti su tremtiniais. Įėjus į mažytį kambarėlį, visų pirmas klausimas buvo:

— Išteisino?

Vietoj atsakymo (buvau uždusęs) parodžiau du pirštus:

— Dveji metai! — atsakė nusistebėję tremtiniai.

Daugiau apie tai nekalbėjau, tik pasiteisinau vienai tremtinei, kad Vilniuje ir šen ir ten puldinėdamas, prašydamas nieko jai negalėjau padėti, nors labai norėjau.

— Ir už tai ačiū, — kalba tremtinė.

— Nėr už ką, — teisinuosi — Nėr už ką. Nieko nepadariau.

— Ar mes anksčiau negalėsime grįžti į gyvenamąsias vietas?

Norėjau paguosti, norėjau duoti perskaityti tos dienos „Gazeta Polska" numerį, bet egzempliorius buvo visiškai suglamžytas ir todėl nieko neatsakęs atsisveikinau beveik be žodžių.

Kol atbridau į stotį, visas iškaitau, apsitaškiau. Kiek atsikvėpiau traukinyje, kuriuo dviejų valandų kelias man metais pavirto

Atsisveikindamas su seserimi pasakiau:

— Bus dar apeliacija.

— Taip, — atsakė drebančiu balsu, — bet aš esu nuteista. Dveji metai.

Sesuo norėjo dar kažką pasakyti, bet traukinys sujudėjo ir mažą Verenavo pusstotį apgaubė naktics tamsa.

R. Mackevičius.

Gražus Lietuvos krašto kampelis — Zarasų miesto dalis ežero pakrantėje

Kilnus sporto tikslas

Esama gyvenime reiškinių, kurių buvimą nuolat reikia priminti, dažnai kartoti. Toks dažnesnis priminimas, skatinančio veiksnio buvimas, budėjimas leidžia gyviau šiam reiškiniui pasireikšti. Tokiems reiškiniams tarp kitko priklauso ir sportas. Tas sportas, kuris nūdien nėra svetimas ir mūsų krašto kaimo jaunuoliams. Ne vakarykščiai jau esame. Nemažas jaunimo skaičius pažino jau sporto naudą, suprato jo reikšmę. Paviliojo jaunuolį sportas, liepė jam išeiti iš tvankios pirkios į sveiką tyrą orą, į žaliąsias pievas, į sniegu nuklotus kalnus ir klonius. Sportas liepia jaunuoliui mesti kortas, degtinę, rūkymą ir kitus žalingus kūno ir dvasios sveikatai įpročius. Verčia santūriai gyventi, neatsiduoti menkiems ir lengviems malonumams, kurių pilna yra nūdienė civilizacija. Moko susivaldymo, ugdo tvirtą būdą ir valią. Iškelia gerąsias ypatybes: tvirtumą, galią, ryžtumą. Sporto įtakoje nyksta nedrąsumas, nesveikas savimi nepasitikėjimo jausmas ir kitos baudžiavos liekanos. Laisvas jaunimo valandas sportas veda į sveiką aplinką, kur mankšta ir grynas oras grūdina kūną, daro jį pajėgesnį, atsparesnį. Sportinės garbės troškimas, pranašumo, pergalės noras liepia jaunuoliui ugdyti, telkti dvasios ir kūno pajėgas. Sportas suburia draugėn pakrikusį jaunimą, moko drausmės, vienybės.

Ar ne kilnus tad sporto tikslas?

Kilnias, taurias idėjas turime savintis, vykdyti jas gyvenime. Sportas turi mums rūpėti lygiai, kaip rūpi kitos kultūros sritys. Fiziška kultūra, kūno kultūra, tai tik sudėtinė dalis bendros žmonijos kultūros. Dvidešimtame amžiuje neįmanoma kultūros pažanga, atmetant fizišką auklėjimą, kūno kultūrą. Dvasios ir kūno kultūros darniai bendrauja, papildydamos viena antrą.

Sportas. kaipo toks, nėra mums galutinis tikslas, o tik priemonė aukštesniems tikslams siekti. Nesieksime ypatingų rekordų, neugdysime atletų, ristikų, čempijonų. Auklėsime tik sveikas dvasia ir kūnu asmenybes. Budri ir tvirta dvasios ir kūno sveikata—tai tikslas, kurio per sportą sieksime.

R šome ir kalbame: mums reikia stiprių asmenybių, mums reikia tvirtų, drąsių, aktingų, gilių ir didelių individų. Reikia stiprios valios ir tvirto būdo žmonių. Tų raštų ir kalbų autoriai dažnai tik nusiskundžia stiprių asmenybių stoka mūsų visuomenėje, gan miglotai nurodo priemones, kuriomis turėtų būti auklėjami tvirto būdo ir stiprios valios žmonės. Tačiau tų priemonių skaičiuje minėtieji autoriai beveik niekuomet nesumini sporto. Jei ir sumini. tai nedrąsiai, kukliai, lyg ir gėdindamiesi. Atrodytų, lyg sporto įtaka tvirto būdo žmonių auklėjime būtų labai nežymi, tiesiog abejotina.

Trys yra sritys, kuriose sporto įtaka yra žymi, neginčijama. Visų pirma sveikatingumo sritis. Sportas lavina, stiprina raumenis, širdį, plaučius. Taiso kai kuriuos kūno formos nukrypimus: nyksta krūtinės įdubimas, atsitaiso susikuprinimas. Didėja krūtinės talpa, gyvėja maisto virškinimas, tobulėja medžiagų apykaita. Sporto užgrūdintas kūnas tampa atsparesnis ligoms, ir kenksmingiems sveikatai reiškiniams. Sportas veikia ir protą, moko judesių ir minties darnumo.

Antroji sritis — tai būdo privalumai. Sportas ugdo ne tik kūno, bet ir dvasios pajėgas, kaip: energiją, sumanumą, drąsą, valios stiprumą, ryžtumą. Jaunuolis, norįs sporte pasiekti nors šiokių tokių laimėjimų, turi mokėti susivaldyti, gyventi santūriai, nevartoti alkoholio.

Sporte yra ir visuomeniško elemento (trečioji sritis). Sportas sutelkia jaunimą draugėn, moko drausmės, solidarumo, vienybės. Bet ir visas sportas yra itin persisunkęs visuomeniškumu. Pvz., aukščiau minėtas degtinės vartojimo sportininkams draudimas taip pat yra ir visuomeniško pobūdžio. Sportas būtų dar viena kovos priemonė su girtavimu ir kitais kūno ir dvasios jėgas žalojančiais blogumais. Sportas ir degtinė — du nesutaikomi priešai. Kas mėgsta išgerti, tas gerų laimėjimų sporte nepasieks ir anksčiau ar vėliau pagadins sau širdį. Iš sportiškos kertės žiūrint, ne labai nekaltesnis yra ir tabako rūkymas, kuris kenkia plaučiams, širdžiai. Laikas mesti stikliuką, pypkes, machorką. Gana laiką gaišti prie kortų tvankiose pirkiose. Išeikime į gryną orą, į saulę Žygiuokime saulėtu sporto ir sveikatos keliu.

P. K—čius.

KORESPONDENCIJOS

Viln.-Trakų apskr.

Valkininkas. *Pasirašyta apie 500 deklaracijų*. Kaip žinia, iki šio mėnesio 12 dienos tėvai turėjo teisę pasirašyti ir įteikti mokyklų inspektoriams deklaracijas, kad pradžios mokyklose būtų įvesta lietuvių kalba Tik buvo reikalauta, kad tose deklaracijose tėvų parašus valsčių valdybos patvirtintų. Tai sužinoję, Valkininko apylinkės lietuviai gyventojai nesnaudė. Nors ir vėlai gavo pranešimus, kad reikia įteikti mokyklų inspektoriams deklaracijos, tačiau kas norėjo ir pasistengė, — visi tai suskubo atlikti. Deklaracijų įteikimas buvo masinis. Sausio 8, 10, 11 ir 12 Valkininke buvo nepaprastai daug žmonių. Atrodė lyg suvažiavo į turgų ar į atlaidus. Valsčiaus valdyba vos besuskubo deklaracijas pasirašinėti, o paštas — priimti ir išsiųsti. Turimomis žiniomis, Valkininko valsčiuje pasirašyta apie 500 deklaracijų. Vieni jas siuntė atskirai paštu registruotais siuntiniais, kiti sudėjo į vieną vietą ir nuvežę stačiai įteikė inspektoriui į rankas.

Deklaracijų būtų buvę žymiai daugiau įteikta, bet atsirado tokių, kurie jų teikimo reikšmės nesuprato arba per savo šykštumą gailėjo už jų patvirtinimą valsčiaus valdybai sumokėti po 50 skatikų. Tačiau daugumas šią savo pareigą atliko pavyzdingai: vieni kitus ragino, vieni kitiems skolino pinigus ir, net po keliolika sulipę į roges, važiavo Valkininkan.

Pažymėtina, kad valsčiaus valdyba trukdymų nedarė ir patvirtino visas tėvų pasirašytas deklaracijas.

Tevas.

Rudnia, Varėnos valsč. *Laimėjo seniūnijos rinkimus*. Sudarius vietos seniūnui seniūnijos kandidatų sąrašą ir jame įtraukus tik savo šalininkus, daugumas gyventojų pasijuto esą nepatenkinti ir sudarė antrą atskirą kandidatų sąrašą, kurį įteikė, prisilaikydami visų reikalingų formalumų. Bet valsčiaus paskirtoji rinkimų komisija jų sąrašo nepriėmė. Tuomet gyventojai nusiuntė apskrities storastijai skundą, kurį storasta patenkino ir įsakė rinkimų komisijai sąrašą priimti. Esant dviem sąrašam, sausio 15 d. įvyko rinkimai. Tą dieną Rudnioje judėjimas buvo lyg per atlaidus. Seni jauni— visi dalyvavo balsavime. Balsavo šie Rudnios seniūnijos, kaimai: Rudnia, Krokšlys, Margiai ir Ūta. Rinkimų vaisiai tokie: iš pirmojo, seniūno sudaryto sąrašo išrinkta 4 tarybininkai, iš antrojo, kurį sudarė vien lietuviai, — 12 tarybininkų. Bendrai imant pirmąjį ir antrąjį sąrašą, iš viso išrinkta 15 lietuvių ir 1 lenkas. Pavaduotojais išrinkta visi lietuviai.

Šie rinkimai parodė, kad žmonių tvirtas noras ir griežtas nusistatymas ginti savo teises, vis dėlto gali pasibaigti sėkmingai.

Dabar šios seniūnijos tarybininkai galvoja apie valsčiaus tarybos rinkimus.

Tarybininkas.

Noškūnai, Varėnos valsč. *Dėl tikybos dėstymo lietuvių kalba.* Šio sodžiaus, kaip ir kitų Rudnios parapijos sodžių tėvai, 1938 metų gruodžio mėnesio pradžioje buvo nusiuntę Vilniaus arkivyskupui prašymą, *kad valstybinėse pradžios mokyklose tikyba būtų dėstoma vaikų gimta lietuvių kalba.* Noškūnų mokyklos mokyt. Milevskis, šį mėnesį sužinojęs apie nusiuntimą Noškūnų prašymo, pakėlė didelį triukšmą. Pirmiausia ėmė ieškoti, kas prašymą rašė, bet nesurado. Vėliau kvietėsi (raštu) pas save tėvus ir ragino juos tą prašymą atšaukti, kitaip, pasak jo, visi būsią nubausti kalėjimu. Noškūniečiai mokyt. Milevskio gasdinimais netikėjo ir savo prašymo neatšaukė.

Pažymėtina, kad tų prašymų pasėkos yra tokios, kad Rudnios *mokykloje tikyba jau dėstoma lietuviškai*. Noškūnų mokykloje taip pat tvarka pakitėjo: *vaikams* jau *leidžiama poteriai kalbėti lietuviškai.*

Katalikas.

Mikalčiūnai, Varėnos valsč. *Įteikė deklaracijas*. Šio mėnesio 10 d. visi vietos vaikų tėvai ir globėjai nusiuntė apskrities mokyklų inspektoriui deklaracijas, kad Kaniavos mokykloje jų vaikams būtų įvesta lietuvių kalba. Tai džiugus reiškinys. Bet buvo ir atsilikėlių. Pavydžiui, pareikalavus valsčiaus vaitui už deklaracijų patvirtinimą sumokėti po vieną auksiną, du tėvai atsisakė, ir jų deklaracijos liko nepatvirtintos.

Kupstas.

Gardino apskr.

Neravai, Marcinkonių valsč. *Nubaudė*. 1938 m. gruodžio 10 d. vietos lietuvis gyventojas Juozas Kalpokas buvo nuėjęs pas savo kaimyną ir gerokai užtruko. Grįždamas susitiko Druskininkų kopo viršininką, kuris jį sulaikė ir paėmė iš jo dokumentus. Kitą dieną jam surašytas protokolas, kad be leidimo vėlai vaikščiojęs. Dabar sausio 9 d J. Kalpokas gavo pranešimą, kad jį esąs nubaustas 10 auks. arba 1 dienos areštu.

Šernas.

Ašmenos apskr.

Rymašiai, Dieveniškio valsč. *Rūpinasi vaikų lietuvišku mokymu.* Šiame sodžiuje yra 25 ūkininkai, visi lietuviai. Jie savo vaikus leidžia Stalgonių mokyklon kur sodžius taip pat lietuviškas. Ten mokykla veikia jau seniai. Joje lietuvių kalba būdavo dėstoma kaip atskiras dalykas. Šiemet mokina mokyt. Baruševičiūtė. Ši mokytoja nuo šių mokslo metų pradžios lietuvių kalbos jau nebemokina. Tačiau ir ne visi tuo rūpinasi. Stalgoniečiai bijo reikalauti lietuvių kalbos, manydami už tai susilauksią nemalonumų. Drąsesni yra rimašiečiai. Nepaisydami jokių pavojų, jie reikalauja, kad jų vaikai mokykloje būtų mokinami ir lietuvių kalbos. Prieš Naujus Metus jie nusiuntė Ašmenos apskrities mokyklų inspektoriui prašymą, kad jų vaikai mokykloje būtų mokinami ir lietuviškai Be to, sausio 10 d. šešiolika ūkininkų (jie leidžia mokyklon 24 vaikus) nusiuntė tam pačiam inspektoriui pasirašytas deklaracijas, kad būtų įvesta Stalgonių mokyklon lietuvių kalba.

Sausio 9 d. Rymašiuose vaikai turėjo kalėdinę eglutę. Jos pažiūrėti buvo atėję ir jų tėvai, vyresnieji broliai ir seselės. Vaikai gražiai pagiedojo kalėdinių giesmių ir padeklamavo eilučių.

Kuklutis.

Švenčionių apskr.

Adutiškis. *Seniūnijos rinkimų daviniai*. Šiame valsčiuje balsavimų nebuvo nes visose seniūnijose buvo sudaryti bendri kandidatų sąrašai. Paskirų seniūnijų rinkimų daviniai tokie: Antanų sen. — 9 lietuviai, 2 gudai, 1 lenkas; Adutiškio sen. — 17 lietuvių, 2 žydai, 5 lenkai; Kackonių sen. — 9 lietuviai, 2 gudai, 1 lenkas; Linkonių sen. — 12 lietuvių; Lazdinių sen visi (12) lietuviai Naujo Adutiškio sen. 4 lietuviai, 5 gudai, 3 lenkai; Ramoniūnų sen. — 6 lietuviai, 6 rusai; Starčūnų sen.— 5 lietuviai, 7 gudai; Stojaciškio sen. — 7 lietuviai, 3 gudai, 2 žydai; Stukų sen. — 8 lietuviai, 4 gudai; Svilionių sen. — (visi) 12 lietuviai; Svirkų sen. — 4 lietuviai, 8 gudai.

Kitose seniūnijose: Jankiškio, Jankovičų, Ježovo, Rakitų, Varkaciškių, Vileitų ir Valodzkos, kur gyvena beveik vieni gudai, žinių trūksta.

Miežionys Švenčionių valsč. *Deklaracijų nepriėmė*. Šio mėnesio 9 dieną Miežionių sodžiaus 40 mokyklinio amžiaus vaikų tėvai nuvyko valsčiun su deklaracijomis. Deja, patvirtinti nepavyko. Vaitui neatvykus, tėvai parsivežė pavaduotoją. Pavaduotojas, tuojau atsilankė storastijoje ir po to deklaracijų nepatvirtino—antspaudų nerado... Sausio 10 dieną vaitas ir jo pavaduotojas valsčiuj nepasirodė. Deklaracijos pasiliko valsčiuje trečiai dienai, t. y. sausio 11 d., kurią vaitas ir patvirtino. Bet, deja, Švenčionių inspektoratas dekleracijų, kaipo pavėluotų, nepriėmė. Tėvai, kadangi ne iš jų kaltės įvyko pavėlavimas, pasiuntė deklaracijas ir kartu prašymą Vilniaus Apygardos Mokyklų Kuratorijon. Prašyme išdėstę pavėlavimo priežastis, kreipėsi, prašydami atkreipti dėmesį į deklaracijas ir įvesti Miežionių sodžiaus mokykloje, kurioj tik lietuvių tėvų vaikai mokinasi, dėstomąją lietuvių kalbą.

k. k.

„Aido" redakcija vis tebegauna pranešimus kaip buvo rengiami Naujųjų Metų sutikimai. Tuose pranešimuose pažymina, kad palydint senuosius ir pasitinkant naujuosius metus beveik visur buvo surengtos pramogos. Jų metu buvo sakomos kalbos, lietuviškai dainuota, žaista, deklamuota ir giedota tautos himnas. Nesant organizacijų, tos pramogos buvo rengiamos privačiu, šeimyniniu būdu. Kai kur ta proga buvo surengtos bendros arbatėlės, kūčios ir kt.

Kadangi tie sutikimai beveik visur buvo surengti maždaug vienodu būdu, tai dėl stokos vietos mes juos čia tik suminime, kur jie įvyko, būtent: Švenčionyse, Dainavoje, Ramoniūnuose, Pamerky, Paliesiuje, Kaniūkuose, Kalvesalyje, Raškutėnuose, Kapiniškėse, Klevuose, Linkonyse, Miežionėliuose, Vydeniuose, Bobenyse.

KRONIKA

Vis dar nieko aiškaus

Kaip buvo rašyta, naujai steigiamos Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugijos pataisyti įstatai įteikti Vilniaus vaivadijos įstaigai patvirtinti sausio 18 dieną. Steigėjai jau buvo tikri, kad daugiau įstatų nebereikėsią taisyti. Deja, sausio 20 dieną vėl buvo pašaukti į vaivadijos įstaigą du steigėjai, kuriems pastatyta dar viena sąlyga—įterpti įstatuose pastabą, kad būsimos draugijos nariais galėsią būti vien piliečiai, ir pasiūlyta išbraukti straipsnį apie skyrius.

Sausio 21 dieną tiems patiems steigėjams nuėjus į vaivadijos įstaigą ir dalyką išaiškinus, saugumo skyriaus viršininkas p. Jasinskis reikalavimą dėl narių pilietybės atsiėmė, bet remdamasis vaivados p. Bocianskio sprendimu, pastatė kitą sąlygą—išbraukti iš įstatų tas vietas, kur kalbama, kad draugija galėsianti steigti savo skyrius.

Dabar steigėjai šį klausimą vėl turės bendrai apsvarstyti.

Bus rengiama blaivybės savaitė

Tenka sužinoti, kad kitų metų papročiu ir šiemet vasario mėnesio pradžioje Vilniaus Lietuvių Katalikų Blaivybės Draugija ketina surengti Blaivybės savaitę. Jos proga numatoma varyti blaivybės idėjos propaganda ne vien Vilniuje, bet ir visame krašte.

Romuviečių susirinkimas

Sausio 21 dieną įvyko Vilniaus Lietuvių Inteligentų „Romuvos" Klūbo narių eilinis susirinkimas. Dalis Klūbo narių, kurie yra „Varpo" choro dalyviai, papasakojo iš Lietuvos valstybės atsivežtus įspūdžius. Platesnį pranešimą padarė Klūbo vicepirmininkė M. Budrevičiūtė, kuri apibūdino „Varpo" choro gastroles, pasiremdama Lietuvos spaudos recenzijomis. Kiti choro dalyviai kai ką papildė ir paryškino savo atskirai patirtais įspūdžiais. Visų pranešėjų kalbose buvo pabrėžiamas didelis pasitenkinimas, kad turėta laimingos progos apsilankyti Lietuvos valstybėje, pamatyti jos atsiektus visose gyvenimo srityse laimėjimus ir pergyventi nepaprastai daug malonių ir nepaprastai įspūdingų valandų.

Lietuvių amatininkų vakaras

Ilgą laiką Vilniaus lietuviai neturėjo viešai rengiamo lietuviško vakaro. Vis buvo negaunami Vilniaus Miesto Storastijos leidimai. Jeigu kartais ir buvo mėginama kas nors surengti, tai, neturint leidimo, vis įvykdavo uždarose salėse, dalyvaujant vien rengėjams ir jų svečiams.

Dabar, pagaliau, susilaukta ir viešojo vakaro. Pirmiesiems tai pavyko išgauti Vilniaus lietuviams amatininkams. Jų vakaras įvyko sausio 22 d. Vytauto Didžiojo gimnazijos salėje. Vaidinama buvo Hugo Kruminšo 3-jų veiksmų komedija „Senberniai". Vaidinimas, galima sakyti, pavyko. Tik gaila, kad režisoriai, trumpindami ir lygindami šį veikalą, neišbraukė tų vietų, kurias reikėjo braukti būtinai.

Vaidino: P. Semėnas, D. Zalanskas, K. Andriuškevičius, N. Jakutytė, B. Babkauskaitė ir J. Radkevičius. Režisavo A. Munčelis.

Antroje vakaro programos dalyje buvo dainų koncertas. M. Kurilos vedamas amatininkų choras padainavo penkias dainas: kun. T. Brazio „Jau saulutė leidos", „Aušt aušrelė" ir „Atskrenda sakalėlis", J. Siniaus „Kur sapnų grožybė" ir Č. Sasnausko „Kur bėga Šešupė".

Apskritai imant, šiame vakare mūsų amatininkai pasirodė jau turį stiprių meninių jėgų.

Paskaita

Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugija Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos bute (Vilnius, Vilniaus g. Nr. 28) sausio 24 dieną (antradienį) 20 valandą, rengia paskaitą, tema „Aktoriaus menas". Paskaitą skaitys Mykolė Krinickaitė-Astaškienė.

V. L. M. ir Draugijos Valdyba.

Lietuvių dainos lenkų radijofone

„Kur. Wil." rašo, kad Varšuvos lenkų radijofonas pakvietęs lietuviškai dainuoti žymią lietuvių artistę dainininkę Drangelienę, kuri dainuosianti šiemet vasario 7 dieną. Laikraštis pažymi, kad Drangelienė iš Varšuvos atvyksianti į Vilnių, kur taip pat surengsianti viešą lietuviškų dainų koncertą.

Išvyko Kaunan lenkų žurnalistas

Vilniuje gyvenąs gabus lenkų žurnalistas Varšuvos laikraščių „Kurjer Warszawski" ir „Polska Zbrojna" korespondentas F. Dangelis sausio 21 d. išvyko dviem savaitėm Kaunan, kur sakėsi susipažinsiąs su tenykščiomis gyvenimo sąlygomis ir užmegsiąs santykius su Kauno spaudos žurnalistais.

Vilniaus magistratas skolinasi pinigų

Vilniaus miesto magistratas paruošė ir nusiuntė Varšuvos Darbo Fondui platų memorialą, kuriame išdėstė Vilniaus miesto reikalus ir paprašė Vilniaus gatvių taisymui paskolinti vieną milijoną auksinų.

Be to, paskutiniame savo posėdyje magistratas dar nutarė iš Taupomųjų kasų pasiskolinti 220.000 auksinų, kurie norima išleisti gatvių taisymui miesto priemiesčiuose.

Redakcijos atsakymai

Kiškio Lūpai. Jūsų korespondenciją išnaudojome bendroms žinioms apie Naujųjų Metų sutikimą. Prašom ir toliau mums rašinėti.

Ant. Žygui (Prancūzijoje). Pinigai visi gauti, ačiū.

Amatininkų Draugijai. „Aide" užuojautos nededamos. Kaip žinote, tokių užuojautų "Aide" dar nė kartą nebuvo.

Vabzdžiui. Negalėsime įdėti, nes nepažymėjote, kada ta buvo krata ir kas ją darė (pavardės). Jeigu dėl tų leidinių paėmimo būtų byla, baudos ar kas kita, prašome parašyti antrą kartą aiškiau.

Korespondentui. To priedo kitąkart siuntinėti negalima.

L. Ąžuolui. Prašome rašinėti.

B. Bružukliui. Už linkėjimus dėkojame. Apie Naujųjų Metų sutikimą įtraukėme kitoje vietoje. Naujiesiems prenumeratoriams „Aidas" bus siuntinėjamas. Bet ar jie atsiųs prenumeratą?

J. Badarui. Taip įvyko susidarius tam tikrom sąlygom. Dabar tuo reikalu sunkiau kas patarti. Pagaliau, lietuvių kalbos dėstymo reikalu galima daryti žygių ir kitokiu būdu.

Tėvui. Ačiū už žinias. Panašiai prašome pranešti apie seniūnijų, o paskiau ir apie valsčiaus tarybų rinkimus.

Balsavusiam. Apie rinkimus Mikalave atidėjome, nes jų daviniai jau buvo paskelbti.

Dalyviui, Girdėjusiam ir kitiems. Žiniomis apie Naujų Metų sutikimą pasinaudojome bendro pobūdžio pranešimui. Dėl to liko nesuminėti ir kai kurie kiti dalykai. Bet pas mus visa tai nedings. Prašome rašinėti daugiau. Tik nesivėluokite!

Alvydžiui. Kai kurių dalykų įdėti negalėjome. Ar jūs šį tą iš ten gavote?

Valstiečiui. Apie rinkimus neaiškiai parašėte. Nenorėjome supainioti, todėl neįdėjome. Rašykite aiškiau.

Prancūzų ir italų kariuomenės rikiuojasi Abisinijos pasienyje

Nėra aišku, kas vyksta prancūzų Somalijos ir Abisinijos pasienyje. Padėtis čia sekama su dideliu susidomėjimu. Užsienio spauda, ypač prancūzų, beveik kiekvieną dieną rašo apie italų kariuomenės koncentravimą prie prancūzų Somalijos pasienio Abisinijos pusėje.

Nors ministerijos daug kartų šias žinias atšaukė, tačiau dabar vėl tyli. Ir dabar dar prancūzų spauda teberašo apie italų kariuomenės traukimą į Somalijos pasienį. Toje kariuomenėje esą tripolitaniečiai, askariai ir italų fašistų milicijos daliniai. Abisinų čia nėsą.

Kita pus vertus, į Džibutį prancūzai yra atsiuntę senegaliečių batalioną. Prancūzų spauda teigia, kad tam batalionui užėmus pozicijas paliai prancūzų Somalijos pasienį, dabar išilgai visą sieną prancūzų ir italų kariuomenės stovės prieš viena kitą. Prancūzų spauda tvirtina, kad šiomis dienomis į Masavos uostą esą atplaukę 6 italų patrankiniai laivai, kreiseris „Bari" ir 6 povandeniniai laivai. Nepaisant to, Džibutyje padėtis esanti rami.

Italai esą sustiprinę savo kariuomenę ir Tripolitanijoje, kur žymiai yra padidintos italų įgulos, ypačiai Nalutho oazės.

Italų spaudos akcija prieš prancūzus nėra sumažėjusi. Kaip būdingą faktą spauda nurodo tai, kad Paryžiuje italai visai nesilanko į prancūzų viešus priėmimus. Jie dažniausiai pasiteisina „susirgimais" arba „išvykimais." Iš tikrųjų tai esanti italų demonstracija prieš prancūzus. Prancūzų laikraščiai plačiai cituoja italų laikraščių ištraukas, kuriose jau visai atvirai minimas žodis „karas". „Gazeta del Popolo" ragina buvusius Didžiojo karo italų karius atsisakyti nuo prancūzų ordinų ir medalių. Daug tokių karių jau paklausę ir savo prancūzinius garbės ženklus atsiuntę minėtai redakcijai. Aštriai kalba ir „Messaggero", tvirtindamas, kad dabartinė padėtis galinti privesti prie „pasaulinio sprogimo". „Lavoro Fasrista" kalba apie Prancūzijos galą. Pavasaris jau esąs arti ir Prancūzija turinti susirūpinti, kad jis nebūtų jai lemiamas. Ši visa spaudos kampanija yra kilusi dėl to, kad kai kurie prancūzų laikraščiai neseniai paskelbė, jog italų kareiviai esą menkos vertės. Girdi, vienas prancūzų atsarginis kareivis galįs atsilaikyti prieš kelis italų kareivius. Be to, prancūzų kai kurie laikraščiai rašė, kad Abisinijoje esą laimėję ne italų kareiviai, bet askariai. Italai čia valdę tik technika, tačiau kaip kariai visada buvę antroje vietoje. „L. A."

KARAS ISPANIJOJE

Nacionalistų kariuomenė, sulaužiusi pirmąsias vyriausybininkų pozicijas, dabar didesnio pasipriešinimo nesutinka ir sparčiais žingsniais artinasi prie Barcelonos, Katalonijos sostinės. Sausio 21 d. jų pirmiesiems būriams paliko tik apie 25 kilometrai kelio iki to miesto. Mieste jau girdėti patrankos.

Katalonijos prezidentas Kompanis per radiją kreipėsi į kataloniečius, kviesdamas priešintis besiveržiančiam priešui ir neužleisti jam savo žemių. Tą pat padarė vyriausybininkų karo vadai.

Aplink Barceloną skubiai kasamos kariuomenei pozicijos. Tą darbą atlieka moters, seneliai ir vaikai.

Barceloniečiai, matyt, rengiasi pasipriešinti nacionalistams ir savo miesto pigiai neatiduoti. Juntamas visų susirūpinimas dėl maisto stokos. Iš Barcelonos sunkvežimiais išvežtas valstybės iždo auksas ir sidabras.

Kituose frontuose tyla. Ir iš Estramadūros fronto jokių svarbesnių žinių neatėjo.

Viena po kitos

Jau buvo rašyta, kad Vengrija galutinai pateko vokiečių įtakon, pasirašydama „Prieškomunistinį paktą".

Paėmę savo žinion Vengriją, vokiečiai pradėjo rūpintis Jugoslavija, kurią kalbina kartu su italais. Praėjusią savaitę kelias dienas viešėjo Jugoslavijoje Italijos užsienių reikalų ministras Čiano. Būdamas Jugoslavijoje, jis konferavo su visais atsakingais politikais, ruošdamas dirvą Jugoslavijos „susiartinimui" su Vokietija ir Italija.

Tuo metu Europos spaudoje buvo pasirodžiusių žinių, kad ir Jugoslavija netrukus pasirašysianti „Prieškomunistinį paktą". Bet Belgrado spauda šią žinią paneigia, primindama, kad Jugoslavija, nepalaikydama su Sovietų Rusija jokių santykių, nemato reikalo pasirašinėti prieš tą valstybę nukreiptų sutarčių.

Tačiau įtakingiausi Europos laikraščiai yra tos nuomonės, kad Jugoslavija šiuo metu yra gerokai spaudžiama ir turėsianti pasiduoti italams ir vokiečiams. Kartu pranešama, kad netrukus į Jugoslaviją vyks Vokietijos maršalas Geringas.

Jugoslavija iš tikro jau linksta Italijos ir Vokietijos pusėn

Italijos užsienių reikalų ministro Čiano apsilankymas Jugoslavijoje bene davęs teigiamų išdavų.

Per derybas su min. Stojadinavičium nustatyta, kad:

1) Jugoslavija ir Vengrija pradėsiančios susitaikymo derybas,

2) Jugoslavija yra nusistačiusi prieš komunizmą, tad prieškomunistinė sutartis su ja ir nereikalinga,

3) Balkanų ir Vidurinės Europos valstybės visus savo klausimus turėtų spręsti, atsižiūrėdamos į Berlyno—Rymo ašies reikalus,

4) Jugoslavija nesidomi įvykiais vakarinėje Viduržemio jūroje, bet nenorėtų turėti Ispanijoje komunizmą,

5) reikia praplėsti prekybą tarp Jugoslavijos ir Italijos, kad apyvarta siektų 70 milijonų auksinų ir

6) reikia palengvinti Jugoslavijai naudotis italų tautos kultūros vaisiais.

Be to, Italija pasižadėjo suteikti Jugoslavijai 400 milijonų lirų kreditą, kad galėtų parduoti virš kontingento prekių Italijai, ir pusantro šimto milijonų ginklams nusipirkti.

Jugoslavija, kaip matome, po truputį pereina Vokietijos ir Italijos pusėn.

Gerėja Lietuvos švietimo reikalai

Su džiaugsmu galime pasakyti, rašo „Lietuvos Aidas", kad mūsų krašte tankėja pradžios mokyklų tinklas, steigiami nauji komplektai, statoma daug naujų rūmų pradžios ir vidurinėms mokykloms, tobulėja pedagoginė periodinė spauda, išleidžiama daugiau savo padagogų ir svetimųjų verstinių knygų, rengiami mokytojams kursai, suvažiavimai. Tai vis dideli švietimo srityje laimėjimai, kurie į mūsų kultūrinio gyvenimo balansą įneša daug pliusų.

1938 metais atidaryta 270 naujų pradžios mokyklų komplektų. Dabar iš viso pradžios mokyklose dirba 5372 mokytojai. Praėjusiais metais nuosavose patalpose buvo 2347 komplektai tai yra 47,2%, o samdytose patalpose yra 52,8%. Švietimo vadovybė daro žygių, kad pagreitėtų pradžios mokyklų namų statyba.

Vidurinių mokyklų mokytojų skaičius taip pat padidėjo. 1937 metų lapkričio mėn. 1 d. buvo 1375 mokytojai, o 1938 metų lapkričio mėn. 1 d. 1458 mokytojai (vyrų—946, moterų 512).

Pastatytos naujos modernios gimnazijoms patalpos Ukmergėje, Šančiuose ir Šilutėje. Pradėta statyti Raseinių gimnazija ir rūmai. Viso veikė 89 vidurinės mokyklos, iš jų 65 lietuvių ir 24 mažumų.

Vidurinių mokyklų mokytojų gyvenimą pagyvino dalykinės organizacijos, kuriose susiburia atskirų dalykų specialistai, šaukia savo narių suvažiavimus, kuriuose diskutuojami profesiniai bei metodiniai klausimai. Dabar tokias draugijas jau turi lituanistai, istorikai, geografai, gamtininkai, matematikai, o metų pabaigoje ir lotynistai nutarė steigti antikinės kultūros mylėtojų draugiją. Švietimo Ministerija šią vasarą buvo suruošusi atskirus kursus lotynų k., prancūzų k. ir matematikos mokytojams.

Kai pakeičiami vaikai

„Jos sūnus"

Dar mažas būdamas girdėjau žmonėse tokį pasakojimą:

Kitados atsitiko taip, kad vieną dieną pagimdė sūnų karalienė ir prasta kaimietė. Kažkokiu būdu tie vaikai buvo sukeisti. Kai užaugo, vienas paskui kitą pravažiavo pro didelį mišką, kuriame augo stori beržai. Kaimiečio vaikas (karališko kraujo), sustojęs ties vienu beržu, pasakė:

— Iš šito medžio galima padaryti gražus sostas.

Karalaitis (ūkininko sūnus) prie to paties beržo sustojęs atsiduso:

— Kiek daug galima būtų privaryti deguto.

Išvada aiški. Kad ir kaip įvairaus luomo žmones auklėsi, jie vis trauks prie savo. Vadinasi, lyg ir kraujo balsas.

Panašios nuomonės laikydamasis Amerikos rašytojas M. Tuenas yra parašęs gražią apysaką „Princas ir elgeta", kur irgi nulėmė kilmė.

Lenkų teatro Vilniuje artistė p. Valentina Aleksandrovič taip aukštai nesiekė ir pasitenkino sukeitusi dvarininko ir kaimiečio vaikus. Dvarininkas nuo mažens išaugo kaimiečio pirkioje, kaimietis—dvare. Ir štai matome tuos du žmones suaugusius, subrendusius. Kas paims viršų: kilmė — kraujo balsas, ar aplinkuma — auklėjimas? Klausimas labai įdomus ne vien tik laikantis tikslaus dramos teksto, bet taip pat imant plačiau—kas laimės: dvarininkai ar valstiečiai.

Autorė palaiko valstiečių pusę, parodydama, kiek daug jie turi energijos, jėgos, sumanumo ir ambicijos, o kaip yra dvasiniai nusigyvenę dvarininkai, kurie nieko nauja gyveniman nebneša, nesugalvoja, tenkindamiesi tik praeitimi. Net gintis nemoka.

Atrodo, kad autorė publiką įtikino, jog valstiečiai ne tik visais atžvilgiais nėra menkesni už dvarininkus, bet visame kame juos viršija. Viena tik sąlyga reikalinga — pagerinti valstiečių gyvenimą, duoti galimumo mokytis, išsilavinti, o ateitis yra jų.

Dvarininkams — nykstančiam nuo žemės paviršiaus pasauliui šis veikalas gali nepatikti, nes jame aiškiai juntamas jų viešpatavimo saulėleidis. Bet valstiečiams jis reikėtų pamatyti, nors autorė nepaslėpė blogų kaimo žmonių papročių, kurie tikrai mums, valstiečiams, garbės nesudaro.

Veikalas „Jos sūnus" Pohulianko teatre nuo šio mėn. 14 dienos vaidinamas dažnai. R. M.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas Liudvikas Cicėnas. Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius Vincas Budrevičius